

Monumentnummer: 2203

Status: Gemeentelijk monument
Inschrijving register: 5 april 2022
Kadaster deel/nr: 139

Woonplaats		Gemeente		Provincie
Winkel		Hollands Kroon		Noord-Holland
Straat	Nr.	Toev.	Postcode	Woonplaats
Dorpsstraat	83		1731 RC	Winkel
Kadastrale gemeente		Sectie	Grondperceel	
NDP02		B	139	

Omschrijving gemeentelijk monument

Inleiding

De voormalige dokterspraktijk met woning is in circa 1850 gebouwd en bestaat uit een éénlaags samengesteld volume.

Het linkerbouwdeel ligt een stuk terug ten opzichte van het rechter deel en heeft een schilddak. Het rechterbouwdeel heeft een lijstgevel. In 1912 is het pand in gebruik genomen als dokterspraktijk met woning en daartoe is het linkerbouwdeel ingericht als praktijk en is de eerste verdieping van het rechterbouwdeel verbouwd. De praktijk met kantoor, spreekruimte en wachtruimte bevond zich in het linkerbouwdeel. Het rechterbouwdeel was de woning van de dokter en zijn gezin met tevens een apart gedeelte voor de dienstmeid. In 1971 heeft er een verbouwing plaatsgevonden in de woning met praktijkruimte en is de plattegrond van het linkerbouwdeel gewijzigd. Tevens is de kap van het linkerbouwdeel naar achteren doorgetrokken over de plat afgedekte aanbouw.

In 2012 verhuisde de praktijk naar een huisartsenpraktijk verderop in het dorp en is het pand grootschalig verbouwd. De beide bouwdelen zijn altijd aan elkaar verbonden geweest, maar hadden wel ieder een aparte trap naar de verdieping. Op de begane grond was er één deur die de beide bouwdelen met elkaar verbond. In 2012 is de doorbraak tussen beide bouwdelen vergroot, zijn de kappen met elkaar verbonden door een plat afgedekt zinken tussenlid en zijn de twee trappen vervangen door één trap naar de verdieping. De spreekkamer en kantoor die zich aan de achterzijde van het linkerbouwdeel bevonden zijn gewijzigd naar een woonkeuken en de wachtruimte aan de voorzijde van het linkerbouwdeel is gewijzigd naar een kantoorruimte. Tevens zijn in 2012 de kozijnen en het voegwerk vervangen en is de achtergevel en een gedeelte van de zijgevels voorzien van wit pleisterwerk. In 2021 is de kap van het rechterbouwdeel vernieuwd. De voordeur bevond zich in de oksel van het linker- en rechterbouwdeel, deze is in 2012 verwijderd. Ook het links naast de voordeur gelegen driedelig kozijn is in 2012 vervangen door een zesruitsvenster.

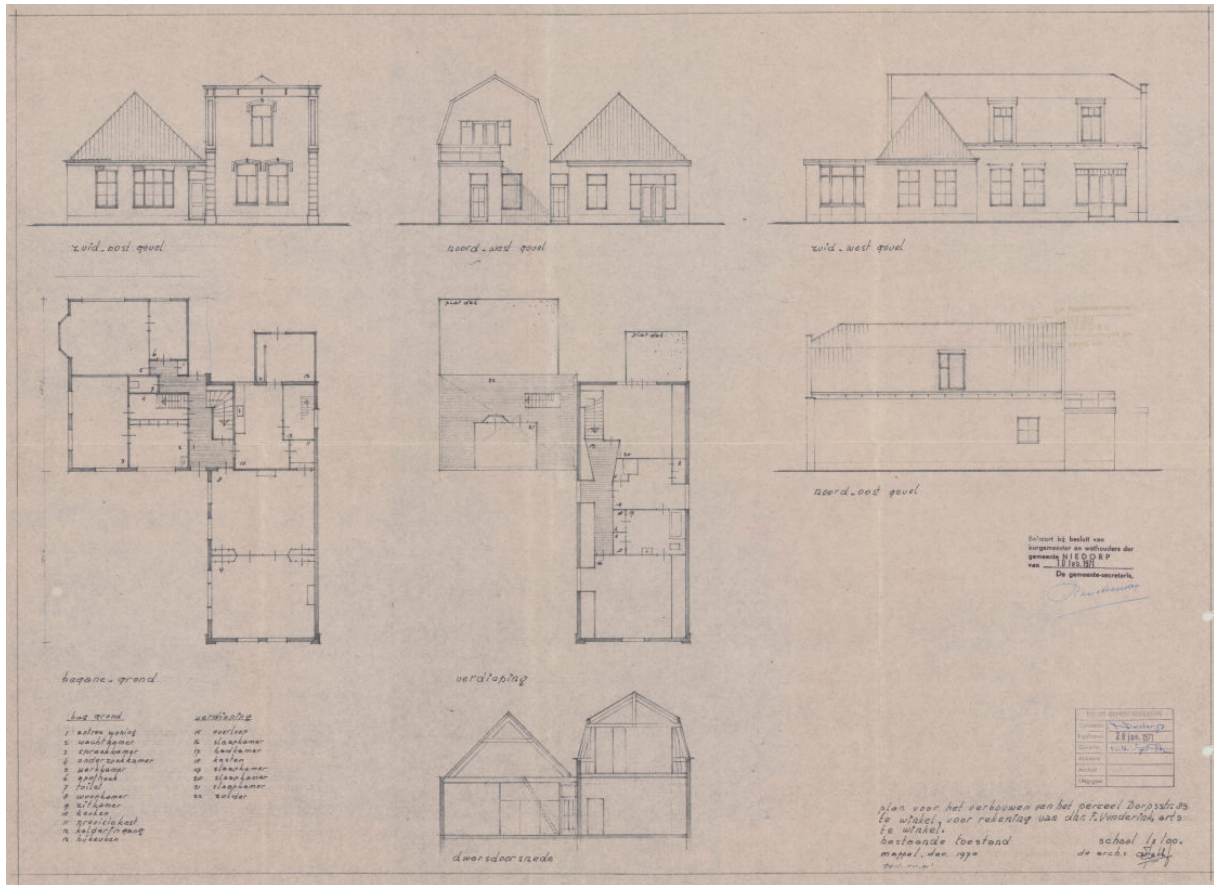
Het pand is gelegen aan de Dorpsstraat van Winkel in het westen van West-Friesland en in het zuiden van gemeente Hollands Kroon. West-Friesland is een oud zeekleilandschap dat vanaf de IJzertijd vernatte waardoor veenontwikkeling tot stand kwam. Het gebied werd vanaf de vroege Middeleeuwen in ontginnen genomen. Vanuit bestaande veenrivieren werden in het veen parallelle sloten gegraven voor de ontwatering van het veen. Hierdoor droogde de bovenlaag van het veen op en werd de bodem geschikt voor bewoning, akkerbouw en veeteelt. De ontwatering van het veen leidde echter tot inklinking en vertering van het veen, waardoor de bodem sterk daalde. De nederzettingen in het veenweidegebied werden geplaatst op de hoogste plaatsen in het landschap zoals strandwallen en kreekruigen en kregen de vorm van langgerekte linten. Winkel is een lintdorp gelegen op een kreekrug en is oost-west georiënteerd. De oudste en belangrijkste bewoningsas van Winkel wordt gevormd door de Dorpsstraat met haaks daarop de Bosstraat.

Historische foto Dorpsstraat 83. Datum 1939.

Een foto uit 2012 van het linkerbouwdeel waarin de dokterspraktijk was gevestigd. Rechts op de foto is nog een gedeelte van het rechterbouwdeel te zien en in de oksel van beide bouwdelen bevindt zich nog de voordeur.

Bouwtekening van Dorpstraat 83. Datum 1971.

Beschrijving situatie en omgeving van het monument

Dorpsstraat 83 is gesitueerd tussen de Hartweg (in het noorden), de Westfriesedijk (in het oosten), de Dorpsstraat (in het zuiden) en de Bosstraat (in het westen). De Dorpsstraat vormt samen met de Bosstraat het centrale lint van het dorp en vormt in zuidwestelijke richting de verbinding met Nieuwe Niedorp en behoort daarmee tot de oorspronkelijke stedenbouwkundige structuur van het gebied. Het gebied kenmerkt zich door kleinschalige lintbebouwing bestaande uit vrijstaande woonhuizen en winkels van maximaal twee bouwlagen met kap en een enkele stolpboerderij. Dorpsstraat 83 staat iets ten oosten van de historische dorpskern met in de nabijheid historische bebouwing zoals het Regthuis uit 1599 dat is aangewezen als provinciaal monument en de voormalige onderwijzerswoning aan de Bosstraat 1 die is aangewezen als gemeentelijk monument.

Vanaf de jaren zestig vindt er verdichting plaats aan de zuidzijde van de Dorpsstraat en in de jaren negentig vindt er verdichting plaats aan de zuidzijde van de Bosstraat. Het gebied ten noorden van Dorpsstraat 83 is vrij gebleven van bebouwing en geeft uitzicht over het open weidelandschap. Het pand staat rechtsvoor op een langgerekte kavel. Aan de voorzijde (zuid) ligt de voortuin die van het voorliggende trottoir wordt afgescheiden door een sierhekwerk. Aan de linkerkant (west) ligt de verharde oprit die toegang biedt tot het erf en overgaat in een pad naar de voordeur. Tevens staat aan de linkerkant een plat afgedekt bijgebouw. Aan de achterzijde (noord) ligt een diepe achtertuin met doorzichten over het open achtergelegen landschap. Aan de rechterzijde (oost) ligt een kiezelpad.

Dorpsstraat 63 in zijn omgeving

Beschrijving van het exterieur

Het pand bestaat uit twee bouwdelen die samen een L-vormig bouwvlak vormen en het geheel bestaat uit één bouwlaag met een kap. Het linkerbouwdeel heeft een schilddak met de noklijn haaks op de straat en het rechterbouwdeel heeft een mansardekap die aan de voorzijde schuilgaat achter een lijstgevel. De kappen zijn bedekt met antracietkleurige OVH-dakpannen. De uit schoon metselwerk opgetrokken gevels zijn boven een lage gecementeerde plint optrokken in een roodbruine baksteen in kruisverband met een lichte snijvoeg. De rechterzijgevel van het rechterbouwdeel is platvol gevoegd. De achtergevel en de linkerzijgevel van het linkerbouwdeel zijn voorzien van wit pleisterwerk. Dit pleisterwerk wordt overhoeks omgezet naar de voorgevel van het linkerbouwdeel waar het een hoekliseen vormt ingevuld met een blokmotief. De lijstgevel wordt op de hoeken begrensd door witgepleisterde lisenen die op de begane grond zijn voorzien van een blokmotief en op de verdieping zijn ingevuld met een spaarveld. Alle vensters zijn uitgevoerd met houten kozijnen.

Voorgevel (zuid)

De voorgevel van het linkerbouwdeel wordt geled door twee zesruits schuifvensters met daarboven een hanenkam. De gevel wordt afgesloten door een houten bakgoot met houten gootklossen aan de onderzijde. In het dakvlak staat een plat afgedekte dakkapel met een tweedelig kozijn. De voorgevel van het rechtbouwdeel wordt vormgegeven door een lijstgevel over twee verdiepingen. Op de begane grond bevinden zich twee en op de verdieping bevindt zich één getoogd T-venster. Het tussenkalf is getand uitgevoerd en de vensters worden aan de bovenzijde bekroond door een geprofileerde lijst van stucwerk en een ornament.

Voorgevel

Enkele detailfoto's met voorgevel.

Linkerzijgevel (west)

De linkerzijgevel van het linkerbouwdeel wordt geleed door een trapeziumvormige erker met een verticale vlakverdeling bestaande uit een borstwering, een hoog raam en een kleine bovenraam. In het middelste kozijn is een stolpstel aangebracht. Rechts naast de erker zit de hoofdingang die bestaat uit een paneeldeur waarvan het bovenste paneel met glas is ingevuld en een bovenlicht. Aan weerszijden van de entree deur is een lantaarn opgehangen. Rechts daarvan bevindt zich een zesruits schuifvenster. De gevel wordt afgesloten door een houten bakgoot met houten gootklossen aan de onderzijde. In het dakvlak staat een niet originele plat afgedekte dakkapel. De linkerzijgevel van het rechterbouwdeel wordt geleed door twee zesruits schuifvensters met rechts daarvan een 'melkmeisje' kozijn ingevuld met twee openslaande paneeldeuren. De vensters worden allemaal afgesloten door een hanenkam. Vlak onder de dakrand zitten vijf rozetvormige muurankers. De gevel wordt afgesloten door een houten bakgoot met houten gootklossen aan de onderzijde. In het dakvlak staan twee gemetselde dakkapellen vanuit de goot. De dakkapellen zijn ingevuld met een stolpstel onder driedelig bovenlicht met daarboven een hanenkam.

De linkerzijgevel.

Achtergevel (noord)

Aan de achtergevel bevindt zich in het verlengde van het rechtergebouw een plat afgedekte aanbouw die is ingevuld met een kozijn met bovenlicht. De aanbouw wordt middels een plat afgedekt tussenlid verbonden met het linkerbouwdeel. In het tussenlid bevinden zich twee openslaande deuren met een enkele verticale roede en aan weerszijden een zijlicht. In de achtergevel van het linkerbouwdeel bevinden zich twee keer twee openslaande deuren met een enkele verticale roede. In de topgevel van het rechterbouwdeel zit een 'melkmeisje' kozijn met twee openslaande deuren die toegang bieden tot het dakterras op de plat afgedekte aanbouw. In de topgevel van het linkerbouw bevinden zich ter weerszijden van de schoorsteen van de buitenhaard een kozijn met verticale roede. Tegen de achtergevel van het linkerbouwdeel is een houten overkapping geplaatst.

De achtergevel

Rechterzijgevel (oost)

De rechterzijgevel is grotendeels gesloten uitgevoerd. Geheel rechts bevinden zich twee kozijnen met bovenlicht die in 2012 zijn aangebracht. Hier zat in het verleden de keuken en de toegangsdeur voor de dienstmeid. Het bouwspoor van deze toegangsdeur is nog in het metselwerk afleesbaar.

In de gevel zitten zeven muurankers, waarvan één schietanker en de overige zijn uitgevoerd in de vorm van een Franse lelie. De gevel wordt afgesloten door een houten kantplank met daarboven een koperen bakgoot. In het dakvlak staat een gemetselde schoorsteen opgetrokken uit roodbruine baksteen in halfsteens verband. Rechts van de schoorsteen is een dakraam geplaatst met daarnaast een plat afgedekte dakkapel.

De rechterzijgevel met een detailfoto.

De rechterzijgevel met een detailfoto.

Beschrijving van het interieur

Het interieur van met name het rechterbouwdeel bezit op hoofdlijnen nog de oorspronkelijke plattegrond, zowel op de begane grond als op de verdieping. Het interieur van het linkerbouwdeel is in de loop der jaren aangepast en is tijdens de verbouwing in 2012 grootschalig gewijzigd. De plattegrond van het linkerbouwdeel bestond uit de entree naar de woning in de voorgevel met daarachter de hal met trap naar de eerste verdieping. Links van de hal bevonden zich achter de voorgevel de apotheek en de wachtkamer. Daar waar nu de hoofdentree tot de woning zit bevond zich de entree voor de patiënten met daarachter de onderzoekskamer. Langs de achtergevel bevonden zich de spreekkamer en de werkkamer. Het rechterbouwdeel bestond uit een keukengedeelte aan de achterzijde met in de aanbouw de bijkeuken. Voor de keuken lagen de woonkamer en de zitkamer die van elkaar gescheiden werden door een ensuite.

Toen in 2012 de dokterspraktijk is verhuisd naar een andere locatie is de plattegrond van het linkerbouwdeel grotendeels gewijzigd. De voordeur is dichtgezet en daarachter is het toilet geplaatst, de voormalige patiënten-entree is in gebruik genomen als de hoofdentree van de woning met daarachter de centrale gang met op de locatie van de vroegere apotheek de trap naar boven. De vroegere wachtkamer is in gebruik genomen als kantoor. Langs de achtergevel waar de spreekkamer en werkkamer zich bevonden is de woonkeuken gerealiseerd. Tussen de keuken en de bijkeuken in de bestaande aanbouw aan het rechterbouwdeel is een orangerie gerealiseerd. De voormalige keuken in het rechterbouwdeel is gewijzigd naar tv-kamer met daarvoor de woonkamer en zitkamer van elkaar gescheiden door de originele ensuite. Het plafond in de woon- en zitkamer met de ornamenten bij de lampen en de schouw is nog origineel.

De indeling van de verdieping van het rechterbouwdeel is grotendeels ongewijzigd en bestaat uit overloop langs de rechterzijde, de hoofdslaapkamer aan de voorzijde met daarachter nog drie slaapkamers. Het plafond van de slaapkamers en de deuren op de verdieping zijn nog origineel. In 2012 tussen de beide kappen een doorbraak gemaakt en is de verdieping van het linkerbouwdeel ingedeeld met slaapkamer, logeerkamer en badkamer.

Waardering

1. Cultuurhistorische waarden

De voormalige dokterspraktijk met woning geeft uitdrukking aan de geschiedenis van gezondheidszorg en de stichting van dokterspraktijken aan huis in kleine dorpen en is daarmee van cultuurhistorische waarde. Het pand geeft uitdrukking aan een periode waarin de dokter bij zijn praktijk woonde. Dat het pand behoort tot de prominente gebouwen uit het dorp blijkt uit de centrale ligging en de statige architectuur.

2. Stedenbouwkundige waarden

De voormalige dokterspraktijk met woning heeft situationele waarden vanwege zijn ligging aan het historische dorpslint nabij het voormalige raadhuis en andere historische bebouwing en is daarmee van beeldbepalende waarde aan de Dorpsstraat. De iets naar achtergelegen ligging van het pand herinnert aan de tijd dat langs de Dorpsstraat nog een voorsloot aanwezig was. Daarnaast heeft het pand situationele waarden als prominent onderdeel van een goed bewaard gebleven lineaire nederzettingsstructuur van het lintdorp.

3. Architectuurhistorische waarden

De voormalige dokterspraktijk met woning is van architectuurhistorisch belang als gaaf bewaard voorbeeld van een in neoclassicistische bouwtrant gebouwde woning uit de tweede helft van de negentiende eeuw en de hoge mate van gaafheid in hoofdvorm, materiaalgebruik en detaillering. De kenmerkende architectuur is onder meer te herkennen aan de lijstgevel, de gepleisterde hoeklisenen en de gestucte lijsten met profilering boven de kozijnen. Het is een voornaam ontworpen pand met aandacht voor detaillering, een manier van bouwen die kenmerkend is voor de negentiende eeuw. Interieurelementen met een monumentale waarde zijn onder andere de oorspronkelijke geprofileerde kozijnen op de verdieping met de paneeldeuren, de plattegrond van het rechterbouwdeel, de schouw, de ensuite en de plafonds van het rechtsbouwdeel.

De voorname uitstraling van het gebouw hangt samen met de voormalige functie.

4. Gaafheid en herkenbaarheid

Het pand is herkenbaar als uitdrukking van een voorname dokterspraktijk met woning uit de tweede helft van de 19^e eeuw. Het object is grotendeels gaaf in hoofdvorm, gevelindeling, materiaalgebruik en detaillering. Het aantal aanpassingen aan het exterieur van het gehele complex is beperkt gebleven, waardoor de oorspronkelijke functie van het complex nog herkenbaar is. In het interieur is de oorspronkelijke indeling van met name het rechterbouwdeel grotendeels behouden gebleven.

5. Zeldzaamheid

De voormalige dokterspraktijk met woning met deze architectonische uitstraling is een zeldzaam geworden type.

Bronnen

- BügelHajema adviseurs, *Bestemmingsplan Nieuwe Niedorp, Winkel en Lutjewinkel*, 2013
- Provincie Noord-Holland, 'West-Friesland-west', *Leidraad Landschap & Cultuurhistorie*, 2018
- Vries, G. de, *De architect A.T. van Wijngaarden 1819-1900*, Amersfoort, 2019
- Wit, A., *Historie van de Niedorpen en Winkel*, Wieringerwaard, 2009

Historische foto's: Regionaal Archief Alkmaar

Historische foto onderaan pagina 3: privébezit familie Piccardt Brouwer

Overige afbeeldingen: MOOI Noord-Holland

Colofon

opdrachtgever: gemeente Hollands Kroon
datum onderzoek: 10 december 2021
datum beschrijving: 29 januari 2022
opgesteld door: MOOI Noord-Holland, Renee Stroomer MA

Tot het hierboven omschreven monument behoort al hetgeen door bestemming of anderszins rechtens onroerend is.